

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ВІСНИК

**Науково-дослідної лабораторії
інклюзивної педагогіки**

Випуск IV

УМАНЬ
2018

УДК 74.03 (063)

В 80

*Рекомендовано до друку вченою радою
Факультету дошкільної та спеціальної освіти
(протокол №9 від 25 квітня 2018 року)*

ГОЛОВНИЙ редактор: Демченко І. І.

Редакційна колегія: Бабій І. В., Білан В. А., Калиновська І. С.,

Чередник А. А.

Відповідальний за випуск: Чередник А. А.

В 80 Вісник Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції: «Інклюзивна освіта: теорія, методика, практика» (29 березня 2018 р.) / [гол. ред. Демченко І.І.]. - Умань: ВПЦ «Візаві», 2018 р. - Вин. IV. - 167 с.

УДК 74.03 (063)

ЗМІСТ

їм ГКДМОВА 8

Розділ I. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

1. *Бабій І. В.
Біленого Ю. О.* Арт-терапія у роботі з дітьми з вадами інтелекту.....10
2. *Басе О.* Особливості розвитку інклюзивної освіти в Україні.....11
3. *БегасЛ.Д.
Глеваська С. В.* Використання лялькотерапії із заїкуватими дітьми дошкільного віку.....14
4. *Герасимова Г.* Інклюзивна освіта дітей з аутизмом.....16
5. *Доля Р. Р.* Загально-теоретичні основи інклюзивної освіти.....18
6. *Зорочкіна Т. С.* Розвиток вищої педагогічної освіти у Великій Британії.....20
7. *Ковтуненко О. В.* Загально-теоретичні основи інклюзивної освіти.....22
8. *Кравець Н. П.
Палагнюк О. І.* Зарубіжний досвід інклюзивного навчання дітей та перспективи його запровадження в Україні.....25
9. *Потрібна І.* Становлення та розвиток інклюзивної освіти в зарубіжних країнах.....28
10. *Сивак А.* Розвиток інклюзивної дошкільної освіти в Україні.....30
11. *Сочинська А. С.* Особливості навчання дітей із затримкою психічного розвитку у початковій школі з інклюзивним навчанням.....32
12. *Слюсар Т. А.* Інклюзія в дошкільній.....35
13. *Стрілець А. В.* Роль ігри у корекційній роботі з дітьми-аутистами.....37

Розділ II. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ

1. *АшитокН.* Проблеми інклюзивної освіти: у пошуку методологічних засад.....39
2. *Бабій І. В.
Бахмацька І. С.* Особливості зображувальної діяльності дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.....42

« Умднч. «ни іг|*і«ннн ііглаіопчнй
 \ літ р. і . . . . .111» 11 Пічійн, 2018

Кравець Н. П.

Палагнюк О. І.

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ**

Питання впровадження інклюзивного навчання у масову школу на сучасному етапі потребує вирішення багатьох завдань, найважливішими з яких, на нашу думку, є забезпечення високого рівня навчання і підготовки спеціалістів з корекційної освіти, а також удосконалення педагогічних умінь педагогів масових шкіл.

Проаналізувавши праці багатьох науковців з галузі інклюзивної освіти, ми дійшли висновку, що основною перешкодою введення інклюзії є відмова педагогів масових шкіл працювати в такому класі через невідповідність до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Також гостро постає проблема підготовки кваліфікованих спеціалістів в галузі корекційної освіти, забезпечення високого рівня знань та володіння необхідними навичками роботи в інклюзивному просторі з дітьми з обмеженими особливостями у розвитку. Вказані питання актуальні не лише у країнах, що стали на шлях розвитку інклюзії, а й у тих, де інклюзія успішно пройшла процес впровадження, зокрема у Польщі, Канаді, Ізраїлі, Сполучених Штатах Америки.

Найближча наша сусідка Польща порівняно недавно стала на шлях впровадження інклюзивного навчання. У процесі розробляються і постійно удосконалюються моделі та принципи взаємодії членів інклюзивного процесу, до складу якого входять учителі масових шкіл, адміністрація шкіл, тьютори (педагоги зі спеціальною освітою), батьки, соціальний педагог і шкільний психолог. Обумовлюється важливість їхньої взаємодії щодо створення умов ефективного впровадження інклюзивного навчання. З питань допомоги шкільному персоналу і батькам у Польщі працюють відділи обслуговування людей з обмеженими фізичними можливостями, у яких готують електронні версії методичних матеріалів щодо формування толерантного ставлення до людей з порушеним здоров'ям; підготовку інформаційних матеріалів для

педагогів; вивчення технологій, що допомагають подолати порушення, а також забезпечують навчальні заклади спеціалістами з корекційно-реабілітаційних послуг та студентами-волонтерами. Крім того, функціонують центри з питань освіти і реабілітації інвалідів, у яких формується база даних про людей з обмеженими психофізичними можливостями, які навчаються у школах, та проводиться підготовка молоді з особливими освітніми потребами до вступу у вищі навчальні заклади; розробляються індивідуальні програми реабілітації з використанням сучасних технічних засобів навчання [1].

Щодо Ізраїлю, то особливістю інтегративної моделі занурення, розробленої і запропонованої главою ізраїльської асоціації поведінкового аналізу Ітаном Ельдаром, виступає включення у процес інклюзивного навчання координатора інклюзії та консультанта, які забезпечують більш кваліфіковану допомогу, що дозволяє всебічно охопити потреби дитини з особливими освітніми потребами і підготувати необхідні умови для успішного навчання її у навчальному середовищі. Вказані особи вводяться на заміну тьюторів, оскільки тьюторами можуть бути люди з мінімальною базою знань із психології і педагогіки, часто не маючи спеціальної освіти, лише володіли певними знаннями з тренінгів отриманих, у процесі підготовки тьюторів.

Координатори з інклюзії - це спеціалісти, які отримали спеціальну корекційну освіту і відносну підготовку в галузі інклюзії. До функцій координатора входять супровід учня з особливими освітніми потребами протягом навчання, підготовка шкільного персоналу - попередні семінари або лекції, адаптовані до викладацького складу конкретної школи [2]. Консультант з інклюзії відповідає за розробку програм з інклюзії, пропонує їх сім'ям, а також здійснює керівництво координаторів з інклюзії, які ведуть безпосередню роботу з учнями в освітньому середовищі. У даній моделі директор школи повинен брати активну участь у процесі інклюзії, здійснювати відбір вчителів та інших професійних педагогів для домашньої освіти дітей. Учитель домашньої освіти, який навчає і виконує відповідні завдання з дитиною з особливими освітніми потребами в домашніх умовах, співпрацює з командою з інклюзії (особливо з координатором з інклюзії), а також регулярно зустрічається з ними [2].

Аналізуючи фактори, систему і кроки реалізації даної моделі і проводячи аналогію стану розвитку інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в Україні, можна зробити висновки, що модель ізраїльської інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами спрямована на активне залучення усіх членів інклюзивного процесу: педагогів масових шкіл, керівництва і адміністрації школи, координаторів з інклюзії, консультантів, школярів, батьків, громадських організацій для покращення адаптації та соціалізації дітей з особливостями освітніми потребами. У моделі значна увага приділяється психологічній підготовці та вихованню осіб, які матимуть контакт і працюватимуть з особливою дитиною. В Україні щодо цього питання спостерігається недостатній рівень, інформування і навчання громадськості. Потребує уваги організація відповідних семінарів, щодо роботи з дітьми з

особливими освітніми потребами для підготовки вчителів загальноосвітніх шкіл, проведення спеціалістами з корекційної освіти виховних і пропедевтичних бесід з учнями масових шкіл перед з питань впровадження інклюзії. Проведення таких заходів сприятиме створенню необхідної атмосфери не лише у колективі педагогів, а й серед учнів з типовим розвитком, і сприятиме формуванню особистості останніх, закладаючи у них зерна гуманності.

У школах Сполучених Штатів Америки на даному етапі розвитку освітніх технологій домінує модель спільних консультацій педагогів масових шкіл із спеціалістами з інших закладів. Передбачається сформованість мультидисциплінарної команди: батьки, психолог, учитель загальноосвітньої школи, дефектолог, помічник учителя (тьютор), шкільний психолог, соціальний працівник, адміністрація школи, соціальний педагог, фасилітатор. Для злагодженої роботи команди американські науковці пропонують використовувати наступні прийоми як: майстер-класи, консультування, експрес-методи обміну інформацією, бесіди, семінари і т.п. Дослідження американських науковців у галузі педагогіки доводять, що участь учителів у спільних консультаціях та командній роботі позитивно впливає на процес інклюзії учнів з особливими освітніми потребами та підвищення власної педагогічної майстерності педагогів, і, як результат, на забезпечення належної освіти для всіх дітей [5]. До даної моделі залучаються спеціалісти не лише шкільного персоналу. В коло спільних консультацій входять також і особи відповідних професій, які можуть принести цінні знання і досвід щодо запровадження інклюзії. Не менш важливими членами інклюзивного процесу є батьки дітей, залучення яких буде позитивним у кращому пізнанні особливостей розвитку своєї дитини, шляхів допомоги їй, реалізації повноцінного комплексного підходу до навчання дитини.

Цікавим моментом є залучення фасилітатора до створення необхідної взаємодії учасників інклюзивного процесу. Фасилітатор - це особа, яка забезпечує успішну групову комунікацію. Американські науковці у галузі освіти Г.Холл і С.Хорд у своєму спільному дослідженні пропонують характеристику ролі фасилітатора у процесі впровадження змін: створення сприятливих організаційних умов (прийняття рішень, забезпечення навчально-методичною базою); підготовка (проведення семінарів, постановка цілей); консультації та моральна підтримка (заохочення учасників під час індивідуальних або групових бесід); моніторинг (збір інформації, проведення нарад з учителями); зовнішня комунікація (інформування представників адміністрації школи, батьків, членів громади); поширення досвіду (заохочення використовувати інновацію інших осіб, які не беруть участі в експерименті) [3]. Аналізуючи праці американських учених, які досліджували питання проведення спільних консультацій між педагогами спеціальної та загальної освіти у процесі змін, ми виокремили низку переваг такої співпраці [4;5]. По-перше, реалізуючи програми, що передбачають співпрацю між викладачами, українські навчальні заклади можуть використати цінний досвід. По-друге,

враховуючи складну систему надання комплексних освітніх послуг дітям з особливими потребами, зростає необхідність у їхній якісній координації. По-третє, спільні зусилля з виявлення учнів групи ризику, в яких можуть виникнути проблеми із успішністю або інші труднощі у навчанні чи соціальній адаптації. По-четверте, співпраця допомагає вчителям підвищувати кваліфікацію щодо знання особливостей інклюзії і створює умови для саморозвитку.

Позитивні моменти означених особливостей інклюзивного навчання у Польщі, Ізраїлі та Сполучених Штатах Америки бажано використати щодо організації та проведення інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в Україні. Підвищення наукового потенціалу педагогів, поширення інформації і консультування з даної проблеми, спільність зусиль і згуртованості, широкий спектр залучення спеціальних кадрів, виховання моральних чеснот у дітей і дорослих дасть можливість вирішити існуючі проблеми не лише в інклюзивному навчанні та, насамперед, у корекційно-виховному процесі, але й у підвищенні свідомості і гуманності громадськості загалом.

Список використаних джерел:

1. Ванян А. Обзор инклюзивного образования за рубежом. // Режим доступа: <http://turrior.net/dcfault.asp?src=library&id-001>
2. Eldar, E., Talmor, R., Dayan Romem, Z. An integrative model for including children with ASD in general education setting- a practical lesson in Israel. International Journal of Special Education/ E.Eldar, R. Talmor, Z. Dayan Romem, - 2009 - p.66-76.
3. Hall G. E. and Hord S. M.) Change in school: Facilitating the process. Albany : State University of New York Press. 1987, - 41 p.
4. Villa R. A., Thousand J. S., Paolucci-Whitcomb P. and Nevin A. In search of new paradigms for collaborative consultation. Journal of Educational and Psychological Consultation, - 1990, p. 279-292.
5. West J. F. and Idol L. Collaborative consultation in the education of mildly handicapped and at-risk students //Remedial and Special Education, -1990, p.22-31.

Потрібна І.

КВНЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т.Г. Шевченка»

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Найвищі показники економічного зростання і соціального забезпечення, розвиненості демократичних інституцій, і, відповідно, рівня освіти засвідчують західноєвропейські країни. Культурно-історична єдність країн Західної Європи як сталого, прогресивного, цивілізаційного утворення дає змогу досліджувати характерні риси західноєвропейського соціально-педагогічного простору, перш за все, на прикладі країн - лідерів європейського співтовариства.